

el rellotge de la catedral

per

JAUME MARQUÈS i CASANOVAS

Tal com ha reflectit recentment la premsa diària, s'ha arribat a un acord entre l'Excm. Capítol Catedral i l'Excm. Ajuntament de la Immortal Ciutat per a instal·lar un nou rellotge de la màxima precisió i automàtic, que substitueixi l'antiga màquina que, malgrat el desgast sofert amb centúries de rodatge, encara rendeix un servei passable a la ciutat.

Aqueixa màquina constitueix un exemplar notabilíssim en la seva espècie i encarna en alguna manera gran part de la història de Girona.

S'ha convingut que ingressi al Museu Històric de la Ciutat de Girona, on serà l'admiració de tots els interessats a conèixer les arrels i el desenvolupament de la nostra ciutat.

* * *

Diuen els historiadors que «els rellotges de torre en temples i edificis públics i palaus amb mecanismes de campanes, accionats per contrapesos, que utilitzaven un sistema oscil·lador anomenat esperit amb un simple escapament de pales i roda caterina» (Gran Enciclopèdia Catalana), vol. 12, pàg. 449), daten de la fi del segle XIII i començament del XIV.

A Catalunya aitals mecanismes no foren emprats fins al darrer terç del segle quinzè; però des de l'any 1385 a les nostres comarques era utilitzat un sistema mig manual i mig mecànic que suplía eficaçment els rellotges totalment mecànics d'altres països.

Cabalment tinc ara davant dels ulls un document datat l'any 1385, on s'expliquen les tasques que corresponien als clergues de la vila de Maçanet de la Selva segons consuetud establerta des de molt temps abans. El costumari comença pels deures del claver. Diu en llatí, com llavors s'estilava, que «el claver deu tenir i guardar la clau de l'església. Item deu tocar les campanes de la dita església a totes les hores». Era una col·laboració al bé públic de la població, que no devia ser exclusiva d'aquella vila.

A Girona la pràctica fou establerta l'onze de juny de l'any 1388 en virtut d'un acord entre el bisbe i el Capítol Catedral d'una banda i els Jurats del municipi de l'altra, que la qual es conserva a l'Arxiu Catedral una còpia literal, en català que eliminades les clàusules jurídiques i les repeticions sobreres, diu així:

«Tractat e convingut és entre los honorables Vicari e Capítol de la Iglésia de Gerona de una part e los honorables Jurats de la Ciutat de Gerona... d'altra... e açò per utilitat comuna de la dita Iglésia e de la dita ciutat o cosa pública de aquella que ara de present e d'ací en avant en per tostemps sia tocat los seny major de dita Iglésia appellat cloqua e açò contínuament de nits

i de dies a totes les hores en la forma e manera que es deu fer per designar totes les hores del dia e de la nit, però que per assò lo ús al qual la dita cloqua és deputada, no ces ni deja cessar ne per assò ne per contribució per la dita ciutat faedora en reparació del dit seny en cas que es trencàs ne per altres messions en los presents capítols contingudes, neguna senyoria ne altre dret als dits honrats jurats en la dita cloqua sien adquirits.

Item que sia feta una casa contigua a la dita iglésia, ço és sobre alguna teulada de l'alberc qui és continguu al pedró de la dita iglésia, en la qual casa estiguen e habiten aquells qui tocaran les dites hores e hajan entrada en la dita casa per alguna obertura qui és en lo lloc apellat Galilea davant la porta de la dita iglésia o per altra part convinent per entrar a la dita casa, de la qual casa tocaran lo dit seny.

Item que sia fet e obrat un mall de ferro qui toc lo dit seny e les cordes amb què tocaran lo dit seny sien vergues de ferro.

Item que sien tengudes per aquells qui tocaran lo dit seny dues ampolles amb què passa-

ran les hores en guisa que aquells qui les tocaran puguen saber totes les hores del dia e de la nit.

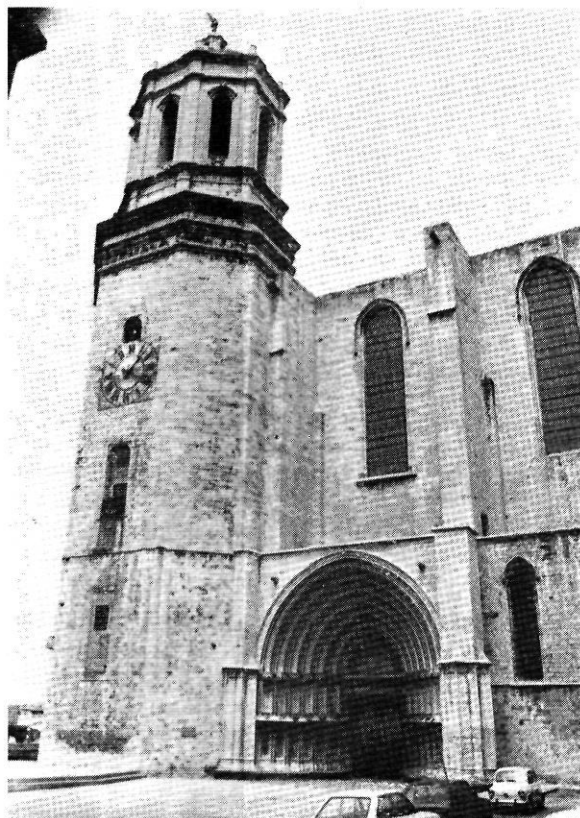
Item que aquells qui tocaran les dites hores sien dos bons hòmens elegidors lo un per los Jurats de la dita ciutat e l'altre per lo Bisbe e Capítol, als quals dos hòmens sia dat aquell lloguer qui parrà convenient al dit Monsenyor Bisbe e Capítol e als dits honrats Jurats.

Item que dits dos hòmens hajan a fer sagrament que bé e lleialment e amb diligència e en veritat se hauran en tocar les dites hores.

Item que totes messions e despeses qui es feren de present e es feren per temps esdevenidor també en obres a tenir condreta la dita casa qui es deu fer novellament com en fer e obrar lo mall e les cordes de ferro amb què tocarà lo dit seny e tots altres artificis e obres a assò necessàries com per pagar los lloguers de aquells qui tocaran lo dit seny com encara en reparació del dit seny en cas que es trencàs, o es destruís, una vegada o moltes, per tocar les dites hores, sien pagades en aquesta forma, çó és les dues parts per la dita ciutat e la terça per lo Capítol e Iglésia de Gerona».

Les quals coses foren fetes a Gerona i signades i lloades per les parts... el dia onze del mes de juny de l'any 1398. Ho autoritzà Pere Pinós, notari públic de Girona...

Campanar actual amb l'esfera del rellotge.

El text és clar i no cal afegir-hi cap comentari. Només he de fixar l'atenció del lector en certs detalls d'interès per a conèixer l'estructura de la Seu romànica a la qual aquella mena de rellotge estava destinat. La casa sobre la qual es construí l'habitable dels operaris de l'artifici ideat, era de Joan de Bou, prevere del Capítol, el qual hi donà el degut consentiment, i tocava a les parets de la Catedral, de manera que s'hi havia d'entrar per la Galilea. Com que l'espai entre la façana romànica i l'escala era més gran que el que ara hi ha, allà hi havia un «pedró», una mena d'altar de pedra que servia per a beneir el terme, beneir els rams i per a altres funcions que es feien a l'aire lliure. El campanar on hi havia la campana major anomenada la Cloca, no era ni el del claustre ni l'actual sinó un que entre els anys 1380 i 1384 hom havia construït sobre les estances de la façana. L'artifici de les vergues de ferro s'explica perquè l'habitable dels operaris no venia sota del campanar sinó a una banda de la façana. Hom accionava, doncs, el mall o martell que tocava les hores per mitjà d'una enginyosa combinació de palanques.

El servei que a la ciutat prestava aquell rudimentari rellotge es compensava amb la contribució de les dues terceres parts del cost que sufragava l'Ajuntament.

Com explica el Dr. Josep Calzada i Oliveras en el seu llibre «Les campanes de la Catedral de Girona» (Girona 1977, pàg. 17) la campana major havia estat fosa a l'any 1383 per al nou campanar de la Galilea o del Sepulcre. Així, campanar, campana major i rellotge foren obra del mateix temps.

Les dues ampolles de què els operaris havien de servir-se per a comptar el temps, sembla que havien d'omplir-se d'aigua i tombar-se sobre un recipient per tal que es buidessin ben lentament en l'espai d'una hora. També podien formar un rellotge d'arena, unint-les per l'orifici.

A aqueix acord degué seguir-ne un altre menys solemne pel qual hom va senyalar el sou dels operaris que havien de tocar les campanes. Sembla que tingué lloc a l'any 1390, un cop construït l'habitable corresponent, segons indica Josep Grahit i Grau, (Les campanes de Girona, 1926).

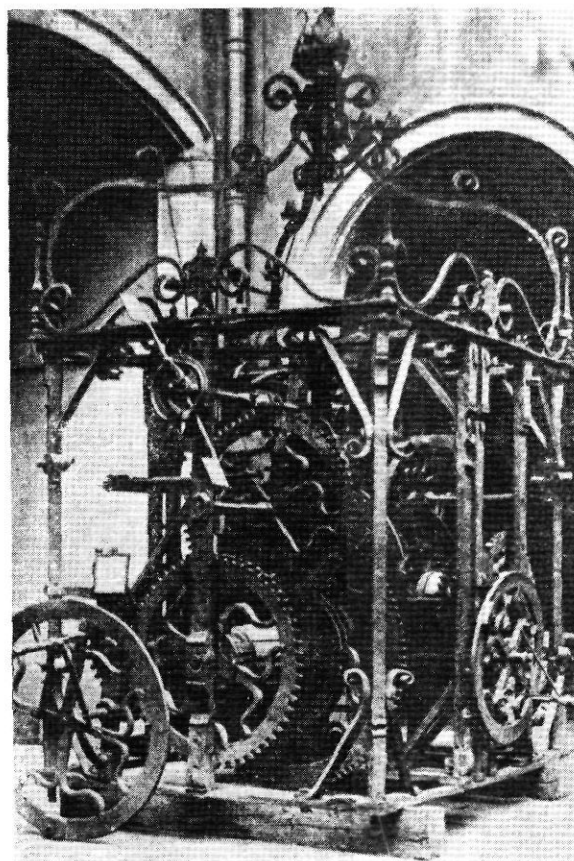
Amb el temps, el servei fou confiat a un home sol, qui llogava els operaris per compte seu i aquest havia suprimit els tocs de nit. El Capítol es negà a pagar la part del salari que li corresponia fins que es restablís el toc de la nit, que era necessari per als clergues que acudien a la Catedral per a resar les Maitines o hores de la nit. L'encarregat es deia Puig, i la nit següent ja va complir amb el pactat. Aqueixa enèrgica resolució fou presa el dia 19 de gener de 1470. (Resol. Cap. vol. 4, folio 94).

Entretant la tècnica constructiva de rellotges de torre havia avençat molt i a la Catedral de Barcelona hi havia ja un rellotge mecànic que tocava quarts i hores ell sol, construït cabalment pel mestre major de la Catedral de Girona, Joan Agustí.

Així el dia 3 de maig de 1478 el bisbe i Capítol junt amb els jurats de la ciutat van pactar amb el susdit Joan Agustí que aquest construïria al campanar de la Catedral de Girona un rellotge mecànic ben igual que el de Barcelona.

El text del contracte es conserva al manual d'acords de l'Ajuntament de Girona del susdit any, foli 34, del qual extracto els capítols següents:

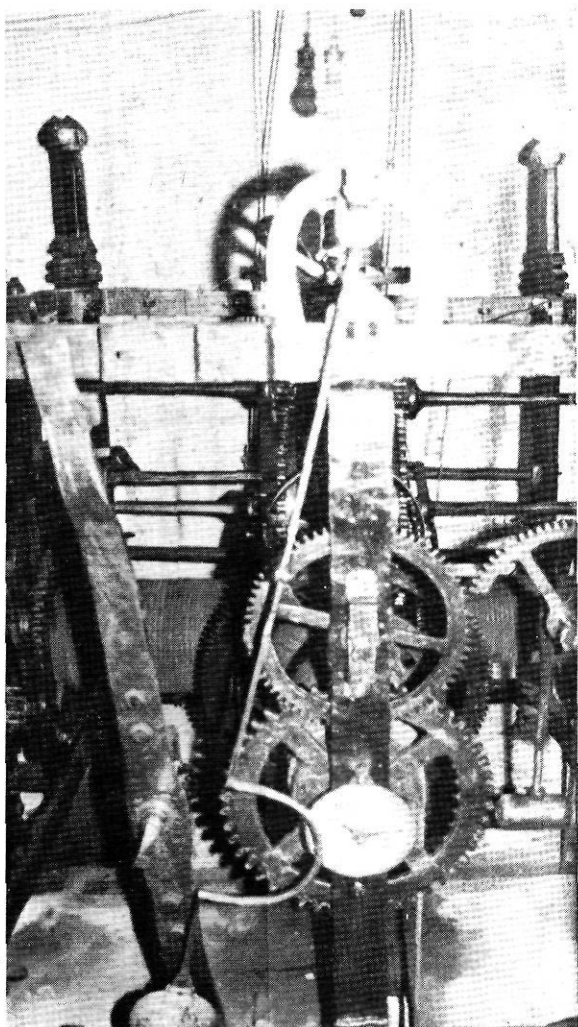
«Primerament lo dit mestre Joan Agustí promet, ofer e se obliga a fer un rellotge hàbil e sufficient e de la faisó o forma e manera igual e no voluntària que és lo rellotge major de la Seu de Barchinona perquè per si mateix toc les hores, segons toquen les de Barchinona amb tot llur degut compliment amb totes ses despeses exceptat que li sia donada campana per los dits quarts tocadors, la qual li hajan a donar lo dit Rnd. Sr. Bisbe de consentiment e voluntat de l'honorable Capítol de la Seu de Girona e encara lo maill e tot lo gorniment qui és en la cam-

Maquinària del rellotge de la torre de la Catedral de Barcelona. (Foto "Gran Enciclopèdia Catalana").

pana en la qual avui se toquen e hajan a tocar les dites hores. E això farà lo dit mestre Agustí dins terme de dos anys, qui començaran a córrer lo primer dia del mes de Juny primer vinent sots la pena de cinquanta lliures guanyadores, en cas que comesa fos, la tercera part a la Cort executant, e l'altra terça part a la obra de la Seu e l'altra terça part a l'obra de la capella fahedora en la casa de la ciutat de Gerona.

Item los dits venerables Sr. Bisbe de consentiment e voluntat del dit honorable Capítol de la Seu de Gerona e los honorables Jurats, per quant lo dit mestre Agustí és estat l'inventor de les dues obres e encara per satisfer-li los dans, missions e despeses que sostenir haurà per fer lo dit rellotge e arreus e coses en aquell necessàries, donen al dit mestre Agustí e a los seus lo dit rellotge amb lo salari estipendiat amb vint lliures pagadores quiscun any en la forma e manera que avui se paguen. E açò per temps de vint anys dins lo qual temps pus lo mestre Agustí hagi donat compliment en la dita obra no li puxa ser levat lo dit rellotge ni stipendi.

Rellotge de la Catedral de Girona que serà rellevat, vista de costat.

Entès emperò e declarat que totes les despeses que dins lo termini dels dits vint anys se seguiran en el dit mestre Agostí e dels seus, exceptat trencament de les dites campanes, lo qual, on sens evident sa culpa se seguís, estiga a càrrec del Rnd. Sr. Bisbe... del Capítol... e Jurats en la forma ja antigament concordada; los quals vint anys comencen a córrer el primer dia del mes de Juny primer vinent.

Item més, lo dit mestre Agostí e los seus sien tenguts e obligats que a la fi de los dits vint anys hagen a lexar lo dit rellotge hàbil e suficient per a tocar sots la dita pena».

Tots els capítols del contracte foren ratificats pel bisbe i capítol Catedral el dia 3 de maig d'aquell any 1478.

Pel text transcrit queda ben clar que el mestre Agustí era l'inventor no solament del mecanisme que havia d'instalar a Girona, sinó també del de Barcelona, que havia de reproduir. Hom li pagà els drets d'autor o **la patent** conservant-li durant vint anys la paga de vint lliures anuals, que ja percebia per ser el responsable del toc de les hores pel sistema manual, de manera que malgrat el funcionament automàtic del nou mecanisme, ell no perdés el càrrec i l'ocupació ben remunerada de què fruïa abans.

En fer el contracte hom no comptava que Mestre Agustí era ja d'edat avançada i les seves facultats eren disminuïdes. Al cap d'un any hom temia que l'autor no podria enllestir el rellotge dins de's dos anys convinguts. Per això amb data de 21 i 22 de juliol de 1479 el Capítol va decidir de substituir el mestre Joan Agustí en el càrrec de Mestre Major de l'Obra de la Seu i conferí aquest càrrec al mestre Julià, gendre del dit Mestre Agustí, en les mateixes condicions pactades amb aquest, puix que tots els senyors del Capítol havien experimentat la suficiència i la perícia i la diligència i també aquells qui regien la cosa pública de la ciutat (els Jurats) i la clerecia i el poble (el bisbe). Així, doncs, (mestre Julià) va acceptar la construcció del rellotge amb els quarts; però no pas amb les mateixes condicions, puix no volgué construir-lo fora de l'església sinó a dintre (assegurant) que per això l'església no corria perill d'obertura. I així el dijous 22 de juliol, diada de Santa Magdalena, els comissaris del rellotge van afegir al mestre Agustí cinc anys al termini anterior i el van invitar a venir de manera que allò que no pogués acabar ho fes el seu gendre, el susdit Julià, «qui és més jove i més audaç que ell, el qual volgué esbrinar més subtilment que aquell de quina manera podria dur a perfecció aquella obra sense dany de la cosa pública ni d'ell mateix.

El dia 7 d'agost següent, els canonges van deliberar que «si succeís que el mestre Agustí, sogre del mestre Julià, es morís ans de complir el bieni en què està obligat a entregar el rellotge amb quarts, o bé no volgués donar al seu gendre les hores (el càrrec de fer tocar les hores) amb l'obligació de fer el rellotge, que en aquell cas donarien i ja llavors anticipadament donaven a ell les hores (el càrrec) amb l'obligació de fer el dit rellotge amb els quarts i per tant, per a major seguretat volgueren que la deliberació fos possada per escrit per a perpètua memòria de la cosa i, així, volent-ho tots, quedà escrit en el llibre del Capítol.

Així Mestre Julià disposava de sis anys per a acabar el rellotge o bé fruïria de la paga del càrrec de rellotger durant vint-i-cinc anys puix hom afegí cinc anys al termini anterior. No se sap quan va morir el mestre Agustí; però pot

donar-se per segur que ell ja no va acabar el rellotge de la Catedral de Girona.

El rellotge no va costar res a ningú perquè el rellotger el va fer i el va instal·lar per compte seu. El manteniment només exigia donar-li corda un cop al dia, i en canvi durant vint o 25 anys cobrava el mateix que llogant dos homes per tocar les hores manualment. El Capítol i l'Ajuntament només havien de prolongar durant vint o vint-i-cinc anys el pagament antic. El tracte era molt avantatjós per a tots.

A la pràctica, el rellotge no va funcionar mai a la perfecció i sempre fou necessari tenir contractat un mestre rellotger que el tingués condreret i varies vegades fou renovat parcialment; però possiblement el seu esquelet sigui el que fins avui ha servit passablement a la Ciutat.

El 17 de febrer de 1503 ja es reuní una comissió per a tractar de la reparació del rellotge, tasca que fou confiada al mestre Anés, el qual era el responsable del rellotge de la Seu.

De l'any 1531 trobem una altra deliberació sobre el mal funcionament del rellotge, que variava i es parava fora del punt. Un graciós va recitar, com un estirabot, aquests versos:

«Qui vol rellotge mantenir,
bella dama fruir,
els parents pobres ajudar,
tot dia ha(de) començar».

(Resol. Cap. Vol. 7, Foli 96, vto.).

L'onze de gener de 1533 hom decidí de no pagar de moment el rellotger Anés perquè servia tan malament.

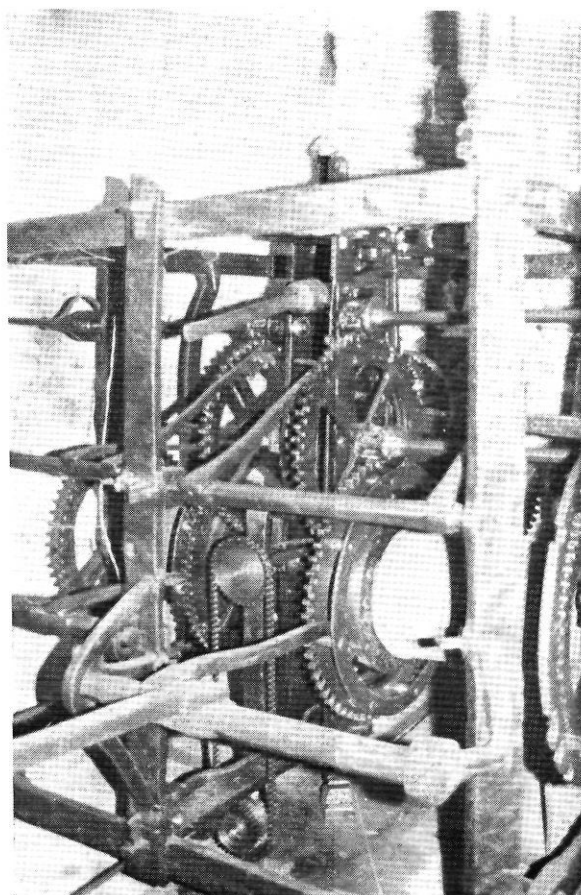
El 1552 hom posà en mans dels advocats el contracte fet amb el serraller Anés per a tenir condreret el rellotge a fi d'exigir-ne el compliment.

El 28 d'abril de 1561, ja els comissaris del Capítol van proposar de fer un rellotge nou, petició que fou reproduïda amb insistència l'any 1567.

El 21 de febrer de 1568 fou llegida la capitulació acordada entre les corporacions capitular i municipal, i el 10 de març següent fou signada amb el rellotger Pere Anés, junior, és a dir el fill de Pere Anés, per a fer un rellotge nou. El text d'aquixa capitulació es conserva a l'Arxiu Municipal de Girona i duu la data de 10 de març de 1568, i fou ratificat pels comissaris del Capítol catedral el dia 13 del mateix mes.

Consta d'onze capítols, el contingut dels quals resumeixo ací:

«Primerament, atès i considerat lo rellotge dels quarts i hores qui vui en dia stà assentat en la dita iglésia de la Seu és molt vell, sutil i molt usat, així i en tal manera que no té adob ni reparo algú, per on aquell de algun temps ençà va molt desbaratat e quasi sens orde e convinga per al bé comú de tota la ciutat e poblats de

Rellotge de la Catedral, vist de front.

aquella, així eclesiàstics com seculars, que dit rellotge stiga ben assentat e toque per son degut orde, per ço és stat tractat e apunctat entre dits Rnd. Capítol e magnífics jurats e adjunts a ells per lo Consell general de dita ciutat associats que dit rellotge de nou se fassa, lo qual dit mestre Pere Anés ha emprès fer e fabricar amb tota perfecció; així dit Pere Anés present de grat i certa ciència convé e promet a dits Rndm. Capítol e Magnífics Jurats i adjunts fer i fabricar un rellotge de quarts i hores amb aquella mesura, proporció e grandària que serà necessari per tocar dites hores segons que serà apunctat i terminat aquell farà i acabarà així bé proporcionat, llimat, acerat i acabat a tot punt segons més o manco stà. l rellotge del monestir de Nostra Senyora de Montserrat o del monestir de la vila de Sant Feliu de Guíxols, lo qual ha de estar molt major i més gran per ser dita campana o seny major qui servirà per sonar de dites hores molt més gran que no és la de dits rellotges i conforme al que dita campana major ha menester i requer per a que fassa major sonar».

El segon capítol estableix que un cop acabat el nou rellotge serà visurat per mestres experts en l'art, i si resultés que no estava amb tota perfecció, Pere Anés en faria un altre de nou, i si tampoc no reeixia llavors el Capítol i els Jurats el farien fer a un altre mestre a costes de Pere Anés.

El tercer diu que tots els accessoris, com el mall, les cordes i treball d'assentament del rellotge aniria a càrrec del constructor; però el treball de mestre de cases seria satisfet pel Capítol.

El quart preveu que l'entrega i col·locació del rellotge es faria dins el termini d'un any i mig i, en cas de mort del constructor, el seu hereu ho acabaria en el termini de sis mesos més, o sia havia d'estar en funcionament en el termini màxim de dos anys.

El cinquè determina el preu de dues-centes lliures pagadores en diferents terminis.

El sisè confirma nomenament de Pere Anés per al càrrec de rellotger per tota la seva vida i se li assigna la paga de catorze lliures, sis sous i vuit diners.

El setè conté el repartiment del cost del rellotge i de l'ofici de rellotger entre el Capítol i l'Ajuntament de manera que aquest pagués dues terceres parts i el Capítol la tercera part del restant.

El vuitè determina que el Capítol facilitarà, per al toc de les hores del rellotge, la Campana o seny major com es feia des de temps immemorial.

El novè introduí una clàusula nova en favor dels Jurats: Si la campana major, destinada a les hores, s'esquerdava o trencava de manera

que no fes «bon sonar» el Capítol la construiria de nou a costes seves.

El desè precisa que el destí de la campana major per al rellotge no impedia que en avant continués servint també per tocar a sometent i per convocar el consell general de la ciutat, tal com es feia a Barcelona i en altres ciutats.

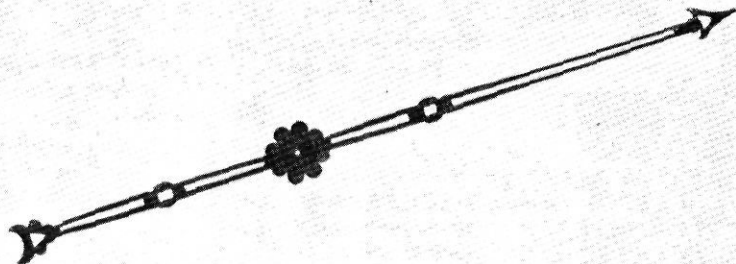
El darrer preveu que, en ocórrer la mort de Pere Anés, la conservació del rellotge continuaria éssent sufragada en la mateixa proporció d'una tercera part pel Capítol i dues terceres parts pels Jurats i Concell de la Ciutat, ben entès que en la conservació de la campana la Ciutat no hi havia de contribuir en res.

* * *

Malgrat les precaucions adoptades, amb el rellotge nou no es van resoldre els problemes de l'exactitud de l'hora. A 17 de setembre de 1575 ja el Capítol va nomenar una comissió per a procurar «l'aptitud del rellotge de manera que en tocar no menteixi com sol fer». El 4 d'octubre encara el mal perdurava de manera que hom prengué la resolució de «retenir el salari si el defecte fós imputable al rellotger».

No he trobat cap més queixa fins al 9 de desembre de 1581, en què es constatà com a «cosa sabuda de tothom que el rellotge avançava en forma en gran manera discordant» i es proposà de canviar de rellotger. El 1583 encara hi havia el mestre Anés per rellotger i complia bé el càrrec i era ell qui es planyia que l'Ajuntament no el pagava puntualment.

A l'any 1585, per a fer el darrer tram de volta de la Catedral calgué enderrocar l'agulla del cloquer de la Galilea i del Sepulcre i encara

Agulla del rellotge torjada i col·locada a l'any 1730 i utilitzada fins el 1956.

més l'àngel que el rematava. També calgué posar el rellotge en un compartiment diferent del d'abans, segurament a un nivell inferior. També hi fou col·locada la campana major que servia per a les hores. El febrer de 1586 fou foradada «la cornisa del campanar per a fer passar lo fil d'aram per fer tocar los quarts».

El 10 de març del mateix 1586 el rellotge ja funcionava a la nova estanca; però era tan deficient que el Capítol proposà encarregar el toc de les hores «a un mestre de Milà o a un altre més diligent que el rellotger que tenien». A l'abril de 1586 hom havia fet una reparació important al rellotge, puix hi ha l'acord de pagar de l'administració de l'Obra «la reparació feta en el rellotge i també el salari que es pagava per el rellotger».

L'any 1599 fou començada l'obra del nou campanar, que va prosseguir-se amb un ritme accelerat fins a l'any 1607, en què hi foren col·locades les campanes. Mentrestant, hom treballava també a la darrera andana de la volta, iniciada al 1603. El rellotge romaní, doncs, al campanar vell situat sobre la Galilea i el Sepulcre.

El 1601 hom construí l'habitatge per als guardes de la Seu, que era al primer pis del campanar actual; al 1604, amb data de 20 de maig, hom acordà de traslladar el rellotge, al compartiment del segon pis, a sota la cornisa. El Capítol resolgué d'invitar els Jurats a presenciar «la muda del rellotge i a decidir com calia col·locar-lo. «El 8 de juliol es féu concert amb el rellotger amb concurs de la Ciutat.

El 1612 Anés junior, fou nomenat rellotger. Sembla que en aqueixa nova etapa tot anava bé. El 1613 hom afegí un mecanisme per a tocar els quarts i hores per a l'interior de la catedral, tot a càrrec del Capítol per ser d'utilitat exclusiva de la clerecia de la Catedral.

El 21 de novembre de 1616 hom hagué de «refer el rellotge».

Durant tota la resta del segle dissetè no hi hagué cap queixa sobre el funcionament. Hom augmentava el sou al rellotger, que al 1641 ascendia a 60 lliures anuals.

A l'acabament de la guerra al 1694, i de la guerra de successió, al 1711, calgué pagar un impost de guerra sobre el metall de les campanes i també es posaren d'acord el Capítol i l'Ajuntament.

L'any 1730 hom introduí una gran reforma consistent a posar una agulla que marqués les hores per la part exterior del campanar. Sembla que hom aprofità l'esfera que ja hi havia pintada per al rellotge de sol. Era mestre rellot-

ger Josep Balí, de Mataró, el qual va cobrar 243 lliures. Els documents parlen de «renovar», «recompondre», «acomodar», «reparar» el rellotge. És segur, doncs, que no es construí un rellotge nou.

El febrer de 1783 altra vegada «senyalava malament les hores» i el mestre Antoni Safoy dictaminà que calia reformar el martell, que

era mal fet. Al mateix temps informà que el millor fóra fer una màquina nova perquè aquella ja era massa vella. Costaria de 4 a 5 centes lliures. Les despeses del llibre d'Obra al setembre de 1784 parlen de la «recomposició» del rellotge, pel qual motiu considero que hom optà per una reparació de l'antic.

Entre 25 de maig i 25 de juny de 1804 un estuquista italià, natural de Roma, anomenat Virgini Galli, va pintar l'esfera per 45 lliures.

No consta que hi hagués més problemes notables, fora de les despeses de conservació fins al gener de 1914, en què l'obrer de la Catedral va rebre l'oferta d'instal·lació d'un nou rellotge. Hom consultà també l'Ajuntament; però no s'arribà a cap acord.

En canvi, l'any 1923, el rellotger de Barcelona Emili Besses i Romeu es comprometé a subministrar i instal·lar un rellotge de tres cossos de rodatge, per al moviment, els quarts i les hores amb repetició i un mecanisme addicional perquè les agulles fossin idèntics de la màquina, per al cas que el vendaval impedís el moviment. Hom posà la màquina vella al Museu i tothom content de la millora que llavors costà deu mil pessetes. Fou col·locat el 21 d'agost de 1924 i al 8 de novembre ja no funcionava bé i hom decidí de rescindir el contracte. El 9 de desembre el fabricant decidí d'emportar-se'l definitivament. Llavors hom consultà un fabricant de Pamplona de nom Frederic Rosas, el qual acudí a Girona i en veure la gran campana de les hores i el martell que pesava 72 quilos, va dir que en els seus tallers no es podia construir una màquina que tingués tanta força com calia.

Va examinar el rellotge posat al Museu i va oferir-se a reparar-lo de manera que quedaria com nou. L'oferta fou acceptada i la reparació va costar 9.606'15 pessetes. (Acta de 24 de febrer 1925).

L'any 1936 el serraller Josep Guinart i Oliveres hi féu una reparació. La reparació va donar resultat fins a l'any 1956. En aquest temps el rellotger gironí Joan Fabra va fer-li una renovació consistent a posar-hi agulles per funcionar l'esfera, la qual també fou repintada. Carles de Bolòs dedicà quatre «angles de la Ciutat» al «rellotge ressuscitat» al diari «Los Sitios»

ponderant l'èxit de la millora estrenada el dia 15 d'agost de 1956 (22-25 gener 1957).

La reparació fou tan reeixida que ha durat fins avui amb passable exactitud regulant la vida de nombroses persones i institucions de Girona. Avui no pot seguir amb precisió l'horari exacte de la ràdio i la televisió ni pot comparar-se amb les màquines introduïdes per la tècnica actual.

* * *

Pel que he escrit fins ara, sembla indubtable que la màquina que ara serà rellevada de servei i ingressarà al Museu Històric de la Ciutat, data almenys de l'any 1568, en què el rellotger Pere Anés junior va fer nou el rellotge, no

sabe si aprofitant encara algún element del vell, que ja datava de l'any 1478, iniciat per Joan Agustí, un mestre gironí que era ensems mestre major de l'Obra de la Seu, i acabat pel gendre d'aquest, el mestre Julià, l'any 1479

Sigui com sigui, és una peça de museu d'un valor considerable per la seva antiguitat i per la perfecció amb què ha arribat funcionant fins avui.

Esperem que el rellotge nou que hom instal·larà sigui tan perfecte que mai més no hàgim d'interrompre el repòs d'aquella màquina verament històrica del vell rellotge de la Catedral, que al Museu despertarà la nostàlgia de tots els que ens hi hem regit des de la infantesa.